

Ярослав ПЕТРІВСЬКИЙ,
доктор технічних наук, професор,
проректор із навчально-виховної роботи
Рівненського державного гуманітарного університету

Ольга Володимирівна БЕЗКОРОВАЙНА,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри методики викладання іноземних мов
Рівненського державного гуманітарного університету

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (на прикладі спільного проекту Британської Ради в Україні та Міністерства освіти і науки України «Шкільний учитель нового покоління»)

У статті розкрито теоретичні положення щодо змісту понять «особистісно зорієнтоване навчання», «інноваційна діяльність», «інтерактивні технології». Проаналізовано необхідність пошуку нових шляхів інтенсифікації використання інтерактивних технологій навчання іноземної мови в умовах впровадження Нової української школи та реалізації спільного проекту Міністерства освіти і науки України та Британської ради в Україні «Шкільний учитель нового покоління».

Ключові слова: інноваційна діяльність, особистісно зорієнтований підхід, інтерактивні технології навчання іноземної мови, зворотний зв'язок.

В статье раскрыты теоретические положения относительно содержания понятий «личностно ориентированное обучение», «инновационная деятельность», «интерактивные технологии». Проанализирована необходимость поиска новых путей интенсификации использования интерактивных технологий обучения иностранному языку в условиях реформирования Новой украинской школы и реализации совместного проекта «Школьный учитель нового поколения» Министерства образования и науки Украины и Британского совета в Украине.

Ключевые слова: инновационная деятельность, личностно-ориентированный подход, интерактивные технологии обучения иностранному языку, обратная связь.

The article reveals the theoretical positions regarding the content of the concepts of «person-oriented learning», «innovation activity», «interactive technologies». The necessity of finding new ways of intensifying the use of interactive technologies of teaching

a foreign language in the conditions of the reform of the New Ukrainian school and the implementation of the joint project «School Teacher of New generation» of the Ministry of Education and Science of Ukraine and the British Council.

Key words: innovative activity, personality-oriented approach, interactive technologies of foreign language learning, feedback.

Постановка проблеми. На сьогодні, в умовах реформування системи освіти, актуальним є питання щодо підготовки висококваліфікованих фахівців, ґрунтовно підготовлених науково та методично, здатних до творчої активності, ініціативності та самоорганізації.

Відповідно до стратегії модернізації освітньої системи України вивчення іноземних мов, зокрема й англійської, вважають одним із пріоритетних завдань. Сучасні інтеграційні процеси, входження України до європейського освітнього простору, міжнародний обмін інформацією в різних галузях знань значною мірою впливають на підвищення статусу іноземної мови як важливого засобу комунікації.

Сучасні зміни в соціокультурній реальності вимагають переходу системи викладання іноземних мов на якісно новий рівень. З одного боку, необхідними є розробка і впровадження інноваційних технологій у ході реалізації комунікативного підходу, а з іншого – важливо брати до уваги історичний досвід та перевірені часом традиції викладання іноземних мов. У зв'язку з цим постає питання щодо підготовки вчителя іноземної мови, здатного ефективно здійснювати інноваційну діяльність відповідно до принципів самоактуалізації, індивідуальності, суб'єктності, творчої співпраці, довіри і підтримки [2; 3].

Соціальне замовлення на підготовку творчого спеціаліста – вчителя іноземної мови, котрий перебуває в постійному пошуку ефективних і раціональних методів навчання, визначає одне з головних завдань діяльності вищої педагогічної школи.

Нині актуальним є створення інноваційної мережі – поєднання змісту, виробленого на експериментальних майданчиках, масової школи та закладу вищої педагогічної освіти. Сутність інновацій зводиться до іншого, порівняно з традиційним, розуміння смислу, змісту і засобів діяльності інноваційно компетентного педагога, котрий виступає в даному випадку не лише як джерело знань іноземної мови, а також як наставник, партнер, здатний творчо будувати освітній процес.

Сучасний темп життя вимагає інформативності, наочності, використання інформаційно-комунікаційних технологій, проблемних та інтерактивних методів навчання, що створюють атмосферу співпраці, взаємодії, за якої кожен студент відчуває свою інтелектуальну спроможність.

Задекларовані в Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти та в Концепції мовної освіти України зміни вимагають розуміння та організації процесу навчання як процесу співпраці [5].

Викладання методики англійської мови за інноваційною програмою в межах упровадження спільного проекту Міністерства освіти і науки України та Британської Ради в Україні «Шкільний учитель нового покоління» дає як викладачу, так і студентам – майбутнім учителям англійської мови певну свободу творчості, свободу вибору інноваційних моделей і технологій навчання.

Імпонує те, що інновації програми з методики акцентують увагу на формуванні в студентів раціональних професійно-педагогічних компетентностей майбутніх педагогів, зокрема лінгвометодичних, співвіднесення процесу навчання і його кінцевого результату із профілем учителя, розвитку критичного мислення і навчальної автономії студента, а також педагогічної рефлексії, яка забезпечує належний зворотний зв'язок між викладачем та студентом, учителем та учнем.

Методика навчання іноземної мови за інноваційною програмою передбачає переорієнтацію із лекційно-інформативної на особистісно зорієнтовану форму навчання та організацію самоосвіти студентів, розвиває в них здатність самостійно навчатися і самовдосконалюватися впродовж життя.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. У світлі сучасних вимог до цілей навчання іноземної мови змінюється статус як учня, так і вчителя, які переходять від схеми «вчитель – учень» до технології особистісно зорієнтованого навчання в тісній співпраці. Особистісно зорієнтований підхід до навчання передбачає організацію суб'єкт-суб'єктної взаємодії, котра пропонує тим, хто навчається, свободу вибору, спосіб одержання освіти [2, с. 11].

Особистісно зорієнтована парадигма не являє в наш час єдиної наукової концепції, оскільки складається із напрямів, заснованих на експериментально перевірених ідеях їх авторів. Означена теорія опирається на культурно-історичний та діяльнісний підходи (Л. С. Виготський, Д. Б. Ельконін, В. В. Давидов, Г. П. Щедровицький, А. Г. Асмолов, П. Я. Гальперін, Н. Ф. Талізін та ін.)

і розробляється в загальнометодологічному плані на даному етапі (Ш. О. Амонашвілі, І. Д. Бехом, О. В. Бондаревською, О. С. Газманом, О. В. Киричуком, Г. К. Селевком, В. П. Зінченко, В. В. Серіковим, І. С. Якиманською та ін.). Аналіз літератури свідчить, що проблема професійної підготовки майбутнього фахівця та технологій навчання були предметом вивчення багатьох учених (А. М. Алексюк, Р. С. Гуревич, І. А. Зязюн, О. М. Пехота, І. П. Підласий, Г. К. Селевко, С. О. Сисоєва, Н. Ф. Талізін та ін.). Водночас аналіз науково-педагогічних джерел свідчить про те, що проблема використання інтерактивних технологій навчання в контексті особистісно зорієнтованого підходу розроблена недостатньо.

Метою статті є вивчення реалізації завдань особистісно зорієнтованого підходу засобами інтерактивних технологій у процесі впровадження інноваційної програми з методики навчання англійської мови.

Виклад основного матеріалу. Інноваційно зорієнтований учитель – це вчитель, готовий до глибоко мотивованої інноваційної діяльності, причому спроможний не лише легко включатися в інноваційні процеси, а й бути їх ініціатором, адже інноваційні явища, які породжують специфіку діяльності педагога в сучасних умовах, обумовлюють перехід від знаннєвої парадигми навчання до особистості, від традиційних – до інтерактивних методів навчання.

По суті, ефективність інноваційної діяльності – це результат творчої роботи педагога, його інноваційної професійної компетентності. У сукупності вищесказане є складовою професіоналізму.

Відповідно до наказу МОН України від 12.08.2015 р. «Про проведення педагогічного експерименту щодо методичної підготовки майбутніх учителів англійської мови» з метою реалізації спільного проекту Міністерства освіти і науки України та Британської Ради в Україні «Шкільний учитель нового покоління» у 2016–2017 н. р. у Рівненському державному гуманітарному університеті розпочалося пілотування нової програми з методики навчання англійської мови. Учасниками експерименту стали 29 студентів II курсу, 33 – III курсу, 70 – IV курсу факультету іноземної філології (усього – 132 студенти), котрі навчаються за напрямом підготовки 6.020303 «Філологія. Мова і література (англійська)».

Практична підготовка майбутніх учителів іноземної мови здійснюється англійською мовою та базується на використанні особистісно зорієнтованого підходу, інтерактивних методик та прийомів навчання, які включають навчання на основі комунікативних завдань, використання ситуаційних досліджень, симуляцій, групових проектів, розв'язання проблем, мікрвикладання тощо. Вважаємо, що такі підходи дають можливість отримати знання та ефективно застосувати їх у конкретних ситуаціях освітнього процесу, адже основою в запропонованому курсі методики є не самі знання, а практичні вміння студентів.

Із перших занять відчувається неабияке зацікавлення студентів. Викладачі перебувають у постійному пошуку ефективних і раціональних методів навчання англійської мови.

Програма пропонує оновлений зміст та вносить суттєві зміни до організації методичної підготовки вчителя.

Інноваційна програма складається із шести модулів, кожен з яких охоплює досить широке коло методичних проблем, при цьому кожен модуль містить декілька розділів, присвячених важливим питанням підготовки майбутніх учителів англійської мови. Модуль вивчається протягом одного семестру, починаючи з третього, а загальна кількість годин, рекомендованих для навчання окремого модуля, відповідає кількості годин, яку університети мають виділити на оволодіння цим програмним курсом. Програма починається з чотиригодинного вступного заняття, на якому студенти знайомляться зі структурою курсу та вимогами до його вивчення [6, с. 18].

Шість модулів програми відображають той шлях, який студенти мають пройти, від учнів, які вивчають мову, до вчителів, що її навчають. Таким чином, протягом третього і четвертого семестрів відбувається оволодіння основами викладання, а більш складні теми розглядаються пізніше. Кожен розділ вивчається впродовж 18 аудиторних годин і потребує не менше як 12 годин самостійної роботи. До опису модуля входять формування цілей, результатів учіння і рекомендовані специфікації контрольних завдань. У розділах детально описано задачі, проблемний зміст занять, а також наведено список рекомендованої літератури [1, с. 17–18].

Аналізуючи освітній процес в умовах реалізації інноваційної програми, викладачі кафедри методики викладання іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету працюють над створенням власних навчально-методичних посібників: «Навчання англомовних рецептивних видів мовленнєвої діяльності (аудіювання і читання)» – МОДУЛЬ 3 (3.1; 3.3); «Формування англомовних продуктивних видів мовленнєвої діяльності (говоріння і письмо)» – МОДУЛЬ 3 (3.2; 3.4), а також методичних рекомендацій щодо планування та реалізації індивідуальних мікродосліджень навчальної діяльності під час виробничої практики – МОДУЛЬ 5 (6.1).

У межах проекту визначено нові підходи до проходження педагогічної практики студентів, яка має наскрізний характер і відбувається паралельно із курсом методики на базі таких закладів загальної середньої освіти м. Рівного: № 1, № 3, № 13, № 19, № 23, № 24, № 25, Рівненський обласний науковий ліцей-інтернат II – III ступенів, НВК № 2 «Школа-Ліцей», НВК № 12, СпШ № 15, Рівненська гуманітарна гімназія, Рівненська спеціалізована школа I – III ступенів «Центр надії» ім. Надії Маринівич та ін.

Студенти-практиканти, відвідуючи уроки, мають можливість спостерігати за різними сторонами навчальної діяльності, зокрема, за вибором ефективних прийомів досягнення поставлених цілей з урахуванням вікових особливостей учнів та ступеня навчання; врахуванням труднощів навчального матеріалу; рівнем підготовленості учнів; використанням реальних та спроектованих навчальних мовленнєвих ситуацій.

Надзвичайно важливим (і це студенти продемонстрували у своїх звітах) є вміння вчителя застосовувати комунікативні вміння на основі встановлення засобами іноземної мови різноманітних контактів: учитель – клас, учитель – учень, учень – учень. Це в майбутньому надасть можливість адаптувати свій іншомовний мовленнєвий досвід до рівня вимог програми та можливостей підготовки, раціонально використовуючи іноземну мову.

Практична складова Проекту (School Experience) передбачає відвідування студентами шкіл із метою проведення спостережень, аналізу та синтезу. Нами було запропоновано студентам описати свої враження та оформити їх у feedback. Так, зважаючи на саме значення цього поняття (*від англ. feedback – «зворотна подача»*), що в широкому сенсі означає «відгук, реакцію у відповідь на будь-яку дію або подію», раціональним зерном у написанні «звітів» вважаємо моніторинг, контроль за ситуацією. Окрім того, творчий підхід до такої діяльності передбачає як аудиторну, так і самостійну роботу студентів щодо пошуку практичних керівництв та порад до написання фідбеків.

Студентам було оголошено, що написання feedback є не обов'язковим, але бажаним. Це має бути своєрідне віддзеркалення студентської діяльності на практиці після (під час) курсу методики. Зібрані статистичні дані свідчать, що із запропонованих завдань модуля School Experience найбільший інтерес викликали завдання-спостереження за роботою вчителя та класу, складання характеристики учнів, опис методів роботи вчителя. Серед найбільш позитивних моментів варто відмітити раціональне оволодіння методичною термінологією на професійному рівні, формування вмінь оцінювання навчальних досягнень учнів та власного прогресу, забезпечення належного зворотного зв'язку з учнями. Цікавими є не лише зауваження стосовно професії вчителя, а й переосмислення його ролі та особистості.

Із метою отримання експертної оцінки серед студентів, які беруть участь у проекті, було проведено анкетування. Пропонуємо ознайомитися з їхніми враженнями.

«Педагогічна практика є важливою подією в житті майбутнього вчителя. Особисто для мене педагогічна практика – це не лише перший серйозний досвід у професійній діяльності, а й суттєва мотивація до професії вчителя. Вона є тим механізмом, який спонукає студентську молодь до оволодіння професією, продовження навчання, самовиховання та досягнення успіхів у професійній діяльності» (Світлана, IV курс).

«Практика на 100% є важливою у становленні особистості вчителя. Особисто я вважаю, що вона має бути присутня у навчальному плані ще з першого курсу. Щодо практики, я досі залишаюся під враженням. Це, звісно, досвід на все життя і прагнення вносити щось нове до власних уроків» (Олена, IV курс).

«Вважаю, що практика є чи не найважливішим етапом підготовки фахівця, адже допомагає подивитися на навчальний процес під зовсім іншим кутом зору, набути досвіду в реальних ситуаціях роботи з учнями. Без практики неможливо осягнути самої суті роботи вчителя» (Ольга, II курс).

«Практика – надзвичайно важлива в будь-якій сфері. Для своєї майбутньої кар'єри вчителя я вважаю практику важливою, адже саме тут можна повною мірою відчути, що таке бути вчителем. На практиці ми набуваємо безцінного досвіду, можемо побачити цікаві уроки, щось додати до них, переробити і створити власні. На практиці можемо оцінити свої навички, підготовку (професійно-методичну), побачити, що потрібно покращити, та на що звернути особливу увагу» (Наталя, IV курс).

Сподіваємося, у подальшому педагогічна практика в закладах загальної середньої освіти дозволить студентам удосконалювати набуті знання програмного матеріалу із фахових дисциплін при розв'язанні конкретних методичних завдань, відшліфувати власні здобутки, готуючись до майбутньої професійної діяльності.

Робоча проектна група Рівненського державного гуманітарного університету у складі професора Я. Б. Петрівського, проректора з навчально-виховної роботи, керівника проекту; професора Г. І. Ніколайчук, декана факультету іноземної філології; професора О. В. Безкоровайної, завідувача кафедри методики викладання іноземних мов; професора Н. О. Михальчук, завідувача кафедри практики англійської мови, брала активну участь у презентаціях інноваційної Типової програми «Методика навчання англійської мови» для майбутніх учителів та обговоренні її впровадження в закладах вищої освіти України в межах спільного проекту Міністерства освіти і науки України та Британської Ради в Україні (2016, 2017 рр.).

У межах проекту «Шкільний учитель нового покоління» викладачі кафедр мали можливість обмінюватися досвідом на методичних семінарах із професійної майстерності, організованих Британською Радою в Україні.

13 листопада 2018 року проектна група Рівненського державного гуманітарного університету взяла участь у Міжнародній інформаційно-практичній конференції «Учителі нового покоління – секрети успіху», яка відбулася у Київському університеті ім. Бориса Грінченка. Учасники конференції мали можливість ознайомитися із кращими практиками підготовки майбутніх учителів, зокрема у Великій Британії та Фінляндії, проаналізувати сучасний стан методичної підготовки студентів у закладах вищої освіти України та усвідомити необхідність змін у змісті, підходах до підготовки студентів та методах навчання; розглянути результати апробації нової Типової програми з методики навчання іноземних мов.

У програмі конференції передбачалися пленарні виступи зарубіжних експертів; дискусійна панель за участю представників проектних закладів вищої освіти; «круглий стіл» для керівників закладів вищої освіти; творчі майстерні; демонстраційні заняття зі студентами тощо.

У межах реалізації проекту «Шкільний учитель нового покоління» кафедра методики викладання іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету у квітні 2019 року планує провести Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Оптимізація процесу навчання іноземних мов у закладах вищої освіти гуманітарного та технічного напрямів».

Сподіваємося, що робота представницького форуму продовжить важливий діалог учених та освітян з актуальних академічних питань і зробить необхідний внесок у розвиток освіти.

Висновки. Таким чином, особистісно зорієнтоване навчання є важливим резервом підвищення якості освітнього процесу, надає кожному можливість реалізувати себе в пізнанні, навчальній діяльності та поведінці, враховуючи його суб'єктивний досвід,

здібності, інтереси, ціннісні орієнтири. Як продукт активної та ініціативної взаємодії з довкіллям людини тим повніше реалізує свої можливості розвитку, чим більше середовище вимагає від неї ініціативної дії і заохочує ініціативу. Практика підтверджує, що особистість, мотивована на досягнення, готова до максимального розвитку своїх здібностей, постійної зміни і реалізації власних можливостей, покликана продуктивно вирішувати особистісні, соціальні, виробничі проблеми ХХІ століття.

Вважаємо, що спільний проект «Шкільний учитель нового покоління» Міністерства освіти і науки України та Британської Ради в Україні в умовах реформування Нової української школи вносить суттєві зміни до мотивації особистісно-професійного розвитку та організації підготовки майбутніх учителів англійської мови. На нові продуктивні підходи до здійснення освітнього процесу в сучасних умовах вказує Концепція «Нова українська школа», в якій чітко зазначено: «Нова школа потребує нового вчителя, який може стати агентом змін» [7].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бевз О. Методична підготовка студентів-учасників пілотування програми з методики навчання англійської мови: стан і перспективи (програму розроблено в рамках спільного проекту МОН України та Британської Ради в Україні «Шкільний учитель нового покоління») / О. Бевз // «Трансформації в українській освіті і наукових дослідженнях: світовий контекст»: матеріали міжнародної наукової конференції (м. Умань, 25–26 травня 2017 р.). – Умань : Візаві, 2017. – Ч. 1 – С. 17–18.
2. Безкоровайна О. В. Інноваційна діяльність викладача іноземної мови: проблеми теорії і практики / О. В. Безкоровайна // Оновлення змісту, форми та методів навчання і виховання в закладах освіти : науковий збірник: наукові записки РДГУ. – 2016. – Вип. 14 (57). – С. 10–14.
3. Безкоровайна О. В. Технологія формування гуманної спрямованості молодших школярів / О. В. Безкоровайна, Г. С. Павлюк // Innovative processes in education : Collective monograph. – AMEET Sp. z o.o., Lodz, Poland, 2017. – P. 16–25.
4. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2 кн. Кн. 1. Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади : наук. видання / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2003. – 280 с.
5. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / за наук. ред. проф. С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
6. New Generation Teacher. – Official website. – URL: <http://ngschoolteacher.wixsite.com/ngscht>. Accessed: December, 28, 2016.
7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : mon_koncept_ja-nova_ukrajinska_shkola.pdf.
8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.britishcouncil.org.ua.

Дата надходження до редакції: 25.11.2018 р.